

مسئولیت مدنی ناشی از رحم جایگزین

حبیب اله رحیمی (Ph.D.)

- گروه حقوق، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: یکی از شیوه‌هایی که در درمان ناباروری به کار می‌رود، استفاده از رحم زن دیگر است که به آن رحم جایگزین یا رحم اجاره‌ای اطلاق می‌شود که یا کامل است یا جزیی. در نوع کامل از تخمک زن حامل کننده کودک برای تشکیل جنین استفاده نمی‌شود، در حالی که در نوع جزیی آن از تخمک صاحب رحم برای باروری استفاده می‌گردد. در این مقاله به بررسی مسئولیت مدنی ناشی از رحم جایگزین از نوع کامل آن خواهیم پرداخت. به عبارت دیگر به دنبال پاسخ به این سؤال هستیم که در چه شرایطی در روش رحم جایگزین کامل فردی در مقابل دیگری موظف به جبران خسارت می‌شود. منظور از مسئولیت مدنی معنای عام آن است که شامل مسئولیت قراردادی و غیر قراردادی است.

روش بررسی: نظر به این که درباره رحم جایگزین در حقوق ایران مقررات خاصی وجود ندارد، در مقاله حاضر با مراجعه به قواعد عام حقوقی، فقه و همچنین حقوق دیگر کشورها سعی شده است راه حل مناسبی برای مسائل مطروحه ارائه شود.

نتایج: برای صحت قرارداد رحم جایگزین صرف استناد به ماده ۱۰ قانون مدنی و قواعد عمومی قرارداد در شرایط صحت، کافی نیست و لازم است تا مقررات ویژه‌ای برای آن تصویب شود. به علاوه لازم است تا زوجین خواستار فرزند و حامل کننده جنین و شوهر او (در صورتی که متاهل باشد) تمام موضوعات و تعهدات را در قرارداد ذکر نمایند تا حدود مسئولیت قراردادی طرفین کاملاً روشن باشد. در مسئولیت خارج از قرارداد، یا اساساً قرارداد نافذی میان زیان دیده و عامل ورود ضرر وجود ندارد یا اینکه ضرر ناشی از نقض تعهدات قراردادی نیست، بلکه تکالیف عمومی زیر پا گذاشته شده و از رفتار انسان متعارف تجاوز شده است. قوانین و مقررات مسئولیت مدنی آنچنان عام و کلی است که موضوع مورد بحث ما را نیز در بر می‌گیرد و از این حیث مشکلی وجود ندارد. اما مشکل از این بابت است که چون استفاده از رحم جایگزین موضوعی کاملاً جدید محسوب می‌شود، هنوز عرف خاصی درباره آن شکل نگرفته است و روشن نیست که در چه مواردی می‌توانیم بگوییم که از رفتار انسان متعارف تجاوز شده و تقصیری محقق شده است. مباحث مطرح شده در این مقاله ضرورت مداخله قانونگذار و تصویب قانون را به روشنی به اثبات می‌رساند.

نتیجه‌گیری: موضوع رحم جایگزین دارای ابعاد و آثار متعدد اجتماعی است که در صورت نادیده انگاشته شدن، ممکن است موجب بروز آسیب‌های جدی در جامعه گردد و نظم عمومی نادیده گرفته شود.

کلید واژگان: رحم جایگزین، مسئولیت مدنی، مسئولیت قراردادی، ضمان قهری.

مسئول مکاتبه: حبیب اله رحیمی (Ph.D.)، گروه حقوق، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبایی، دهکده المپیک، انتهای بزرگراه همت، تهران، ایران.

پست الکترونیک: hrahimi@atu.ac.ir